

рует внимание не на изображенное пространство мотива, а на свою собственную живописную плоскость, поэтому растет значение ритмического движения линий и пятен, контурного рисунка на по-новому осознанной плоскости холста. В своих основных пейзажах или натюрмортах конца десятилетия Н. Гончарова более подчеркнута, нежели художники ее окружения, акцентировала внимание на живописной плоскости, избегая впечатлений от изображенной пространственной глубины. Так, например, в "Подсолнухах" она тяготеет к крупным формам и красочным массам, сопоставляя краски розового занавеса с красками аляповато-грубых желтых цветов, стоящих в горшках на столе. И тот же прием – в "Натюрморте с кофейником". В этих работах достаточно явно просматриваются отзвуки декоративно-плоскостных исканий Матисса, с его тоже вполне последовательным отказом от глубины. В "Цветах и перцах" буквально все подчинено по-матиссовски яркой живописной плоскости. Уходящая вглубь поверхность стола отнюдь не подчеркнута.

В произведениях примитивистов всегда осуществлялась своеобразная "двойная природа" отношения современного живописца к образам "примитивного стиля". Здесь существовала неоспоримая дистанция между их произведениями и полотнами художников, имевших профессиональное образование. На этом основывались возможности гиперболизации, заострения, разного рода утрировок, неизменно присутствующих в этих картинах. Это была не дистанция между исторически ушедшим и нынешним (как, например, у мирискусников), но как бы спор между коллективным началом примитива и бросающим ему вызов индивидуальным творческим пафосом.

Понятие декоративной живописи объединяет очень разные по своим возможностям явления. Можно отдельно говорить о декоративности цвета (например, в живописи немецкого Возрождения, иконописи). Сам декоративный эффект может строиться на нескольких локальных пятнах открытых цветов, а может иметь большой диапазон тонового решения.

Широко используется в декоративной живописи ограниченная цветовая палитра, тонированная бумага, локальный черный цвет. В основе любого декоративного произведения лежит прежде всего продуманное композиционное решение – сопоставление, соединение частей, приведение их в порядок. В композиции очень важны ритм и движение цветовых и тональных масс – пятен, их обобщение и отбор.

Приступая к работе над декоративным натюрмортом, необходимо совершенно четко усвоить, что главное в композиции – достижение целостности изображения, соразмерности частей, соподчиненности деталей, продиктованной содержанием постановки. Работая над натюрмортом, студенты должны научиться осознанно применять различные графические средства, среди которых можно выделить пятно, линию и геометрические фигуры. Используя их в живописных решениях, далее можно получать бесчисленное количество вариантов выполнения декоративного решения натюрморта, что позволяет работать творчески, создавая непохожие друг на друга работы.

Література

1. Иванов В.И. О тоне и цвете / В.И. Иванов. – М. : Изд-во "Наука", 2001. – 426 с.
2. Кузнецова Э.В. Искусство силуэта / Э.В. Кузнецова. – М. : Изд-во "Наука", 1970. – 236 с.
3. Поспелов Г.Г. Бубновый валет / Г.Г. Поспелов. – М. : Изд-во "Наука", 1990. – 186 с.
4. Рапелли П. Кандинский : пер. с англ. Е. Сорокиной / П. Рапелли. – М. : Изд-во "Наука", 2002. – 334 с.

5. Сарабьянов Д.В. Русская живопись на театральной сцене / Д.В. Сарабьянов. – М. : Изд-во "Наука", 1988. – 234 с.
6. Сарабьянов Д.В. Любовь Попова. Живопись / Д.В. Сарабьянов. – М. : Изд-во "Наука", 1994. – 262 с.
7. Стародуб К.И. Рисунок и живопись / К.И. Стародуб, Н.А. Евдокимова. – М. : Изд-во "Наука", 2009. – 244 с.
8. Художественная галерея : журнал. – 2005. – № 112. – С. 126-129.
9. Художественный совет: журнал. – 2005. – № 5(39). – С. 23-27.
10. Шугаев В.М. Орнамент на ткани / В.М. Шугаев. – М. : Изд-во "Наука", 1969. – 236 с.

Цветкова Ч.М. Колір як домінуюча особливність у декоративному живописі

Розглянуто найбільш цікавий період в історії російського живопису кінця XIX й початку XX століть, коли художники М. Ларіонова, Н. Гончарова, В. Бурлюк, О. Купрін, А. Лентулов та інші організували виставки, які викликали бурхливу дискусію. Їхні творчі пошуки істотно вплинули на подальший розвиток мистецтва авангарду загалом і декоративного живопису зокрема. На основі аналізу досягнень представників цих шкіл мистецтв зроблено спробу використати їх досвід для того, щоб вирішити завдання, декоративного живопису та кольорової графіки.

Ключові слова: композиція, колір, декоративний живопис, ритм, тональність, колорит, натюрморт.

Tsvetkova H.M. Color as the dominant feature in the decorative painting

The article is devoted to the most interesting period in the history of Russian painting – the end of XIX and beginning of XX centuries. When artists M. Larionov, N. Goncharova, V. Burluk, A. Kuprin, A. Lentulov, and other organized the exhibition, provoked heated debate. Their creative pursuits significantly influenced the further development of art of the avant-garde in general and decorative painting in particular. On the basis of analysis of the achievements of the representatives of these schools of art author tries to use their experience in order to solve the tasks of decorative painting and color graphics.

Keywords: composition, color, decorative painting, rhythm, tone, color, still life.

УДК 140.8:37

Доц. С.О. Черепанова, д-р філос. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

Розглянуто культуротворчий підхід до філософії освіти, єдність базисних буттєво-ціннісних концептів та цілепокладання – становлення особистості як суб'єкта культури. Показано, що в онтологічному сенсі філософія освіти конституюється як філософія людини й спосіб буття людини в універсумі культури.

Ключові слова: філософія освіти, людина, наука, культура, мистецтво, стиль мислення.

Сучасні планетарно-інформаційні виклики, нестабільність людського буття актуалізують значення філософії освіти як галузі гуманітарного знання. Дослідження в галузі філософії освіти започатковано у США й Великій Британії (40-60 роки XX ст.), Канаді (1972), міжнародна мережа філософії освіти функціонує з 1990 р. (Лондон). Товариства філософії освіти нині діють на усіх континентах. ЮНЕСКО пов'язує істотні можливості подолання загальносвітової кризи освіти з науковими пошуками учених різних країн, реалізацією міжнародного проекту "Філософія освіти у перспективі ХХІ століття" (1991).

В Україні 1996 р. з'являється видання "Філософія сучасної освіти", яке підготував філософських наук В. Лутай. Перша Всеукраїнська науково-практична

конференція "Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні" відбулася у Києві (1-3 лютого 1996 р.). Міжнародну науково-практичну конференцію "Педагогічна практика і філософія освіти" проведено 25-26 листопада 1997 р. (Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського).

Автором цих рядків ініційовано методологічний семінар "Філософія освіти XXI століття" (26-27 лютого 1999 р.) на базі Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка (за підтримки світлої пам'яті тодішнього ректора, професора Валерія Скотного), спільно з науковцями Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (Львівський науково-практичний центр), Української академії друкарства, Львівської академії мистецтв. Тепер в Україні здійснюється захист дисертацій (1998) з нової спеціальності "філософія освіти" – 09.00.10 (за якою захистила докторську дисертацію автор цього допису). Відомий науковий часопис "Філософія освіти" (2005, засновники Інститут Вищої освіти АПН України, національний університет ім. М.П. Драгоманова, Українська академія політичних наук).

Значний внесок у дослідження філософії освіти зробили українські (В. Лутай, В. Андрущенко, Л. Горбунова, І. Добронравова, С. Клепко, І. Предборська, З. Самчук, В. Скотний, І. Степаненко) та зарубіжні вчені (Б. Гершунський, А. Огурцов, В. Платонов, В. Стьопін). За В. Андрущенко, загальною парадигмою розвитку освіти є "дух епохи" [1, 10].

Парадигмальні пошуки, співмірність підходів, ідей, положень, які містять діалогічна, гуманітарна, полікультурна, синергетична парадигми, філософська антропологія та онтологія засвідчують їхню інтенційну єдність щодо осмислення філософії освіти як галузі гуманітарного знання.

Діалогічний підхід сягає теоретико-методологічних положень відомих представників філософської та культурологічної думки. Діалог передусім філософське мистецтво розмірковування (самопізнання), пошуку істини (Сократ), основа творчого мислення (Сократ, Платон, Аристотель). У "Діалогах" Платона акцентовано питання: "Чим вирізнявся афінянин Сократ?" І відповідь: "Він знав про своє незнання". Принцип "вченого незнання" постає здатністю пізнання нескінченності буття, духовного освоєння світу (М. Кузанський). Йдеться і про концепцію діалогізму або "нового мислення", універсальність "Я-Ти-зв'язку", (М. Бубер), рефлексивно-діалогічне відношення до Іншого як до "Ти" (О. Розеншток-Гюссі, Ф. Розенцвейг), діалогічність мислення (М. Бахтін, Ю. Лотман), діалогічність самої істини, "культуру як діалог" і "діалог як гуманітарне мислення у його всезагальності" (В. Біблер).

Методологічного значущим є обґрунтування гуманітарних наук як "наук про дух" і "наук про культуру" (В. Дільтей – "науки про дух", характеризує "розуміння", природничі науки – каузальне "пояснення"; В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Такі підходи зумовили осмислення сутності "наук про дух" у контексті феноменології (Г. Ріккерт, Е. Гуссерль, А. Шюц, П. Рікер), філософської герменевтики (Х.-Г. Гадамер, Р. Рорті), екзистенціалізму (М. Гайдеггер, Ж.-П. Сартр). Узагальнено "гуманітарні науки" – це "науки про людину" (М. Бахтін).

Автором статті вперше у вітчизняній суспільній науці обґрунтовано доцільність світоглядно-культуротворчої стратегії філософії освіти в *єдності базисних буттєво-ціннісних концептів* (людина-наука-культура-мистецтво-стиль мис-

лення) та *цілепокладання* – становлення особистості як суб'єкта культури. Виокремлено загальні принципи освоєння знань (принципи людиномірності, культуровідповідності, коеволуції, міждисциплінарності наукового пізнання, інтеграції науки та освіти, фундаменталізації освіти) та розкриття творчого потенціалу суб'єкта культури (принципи антропності, пасіонарності, взаємодії раціонального та ірраціонального, трансцендування, афірмації свободи, культуротворчості) [2].

Філософія освіти, сукупність світоглядних теорій (ідей), наукових, культурних, морально-ціннісних засад зумовлюють не лише сенс і зміст виховання та навчання, а й певний тип особистості (індивідуалістичний – Захід, колективістичний – Схід). Особистість формується у певному соціумі, середовищі моральних приписів, звичаїв, традицій, техногенної (західної) і традиціоналістських (східних) культур. Духовно-ціннісні основи буття європейської людини визначає культурний простір іудейсько-християнської традиції, а людини східного ареалу (наприклад Японія, Китай) конфуціанство, даосизм, буддизм.

Людина – основоположний системоутворювальний чинник філософії освіти (як власне і педагогічної діяльності). На "буттєвості освіти" акцентує філософська антропологія – новий тип неklasичного "філософствування" у німецькомовній філософії ХХ ст.; антропологія – предмет філософського знання й сучасний спосіб "філософствування" (М. Шелер). Проте антропологічна рефлексія радше "транскультурний дискурс", загально визнаної "теорії людського буття" у сучасній філософській антропології поки що немає (В. Лук'янець).

Філософська антропологія у своїй провідній тенденції є синтетичною філософією людини. Антропомірність філософії освіти світоглядно й методологічно пов'язана з персоніфікованою людською здатністю пізнавати, відкривати, духовно утверджувати власне буття у Всесвіті.

Онтологічного осмислення філософії освіти як філософії людини передбачає універсальність філософського способу буттєвісного відношення "людина-культура-Всесвіт". Розширення смислового потенціалу буття засвідчує "багатоманітність онтології культури" (С. Кримський). Герменевтичний досвід містить певні "передструктури" розуміння, найголовніші "мова – дім буття", "думка мислення буття" (М. Гайдеггер). Онтологічно змістовні самоцінність реальних духовних запитів, становлення "людини в культурі", "культурні смисли науки" (М. Мамардашвілі).

Онтологічний підхід до філософії освіти активізує здатність людини відкрити себе, свою свідомість, світ, простір природи – соціуму – духовності. Осмислюючи істину формою буття, людина досягає самоцінність "свого" й "Іншого" як імператив інтерсуб'єктивної комунікації, толерантність стосовно Іншого (людей, спільнот, традицій, культур), новий духовний досвід міжкультурної взаємодії. Онтологічна відкритість філософії освіти як системного явища персоніфікує буття людини в його ментальних ознаках, й одночасно як суб'єкта культури, суб'єкта історії, суб'єкта нації, суб'єкта світу. Активізується здатність людського "Я" сприймати істину формою буття, творче самовизначення людини у культурі, соціумі, індивідуальному бутті, професії, самоусвідомлення онтологічної необхідності для іншої людини.

Відтак у онтологічному сенсі філософія освіти конститується як філософія людини й спосіб буття людини в універсумі культури. Методологічно парадигмальний синтез й модальність можливого, імпліцитно присутні у онтологічному конституванні філософії освіти як філософії людини.

Людиномірність – характерна ознака постнекласичної філософії, науки, наукового пізнання. Постнекласику вирізняє відкритість систем, здатних до саморозвитку. До таких систем належить людина. Творче потенціювання людини істотно зумовлює синергетика, наукова раціональність, що зазначають зарубіжні (І. Пригожин, І. Стенгерс, Г. Гакен, С. Курдюмов, О. Князева, М. Мамардашвілі, В. Стюпін) та українські дослідники (І. Добронравова, В. Лутай, О. Чалий). Прийнятні висновки С. Курдюмова, а саме: синергетика як методологія конструювання людиною бажаного майбутнього, "автопоезис думки" (вектор на самодобудовування), "ідея пробуджуючого навчання" (учитель спонукає бажання учня постійно оновлювати свої знання), яка ґрунтується на "синергетичному розумінні малих правильно організованих впливів" (так званих резонансних), орієнтування складної системи на власні шляхи розвитку, "запуск процесів самоорганізації".

У сенсі оптимізації життєдіяльності людини важливі знання-інформація (наукові, художні й ін.), творче опанування професією, наукова картина світу. Дослідження проблем людини ґрунтується на здобутках різних галузей науки.

Наука, наукова картина світу пов'язані з філософсько-світоглядними, культурними засадами пізнання, діяльності. Власне науку розуміють як "безкомпромісний пошук істини" (С. Кримський).

У вітчизняній філософській літературі висвітлено когнітивні, епістемологічні, соціальні наслідки сучасних трансформацій методологічної культури науки, науки в "інтер'єрі постмодерну", методологічне значення категорій "нелінійність", "самоорганізація", "синергізм", "хаос", "креативність", які істотно визначають наукові, соціокультурні, освітні перспективи (В. Лук'янець, О. Кравченко, Л. Оздовська). Необхідність сучасного оновлення методологічної культури зумовлює вибухоподібний розвиток "наук про складність" (В. Лук'янець).

Наука й культура взаємообумовлені. Свідомості людини властива органічна взаємообумовленість теоретико-пізнавальних (знання, ідеї, осмислення граничних засад людського буття, культури, процедура філософської рефлексії) і соціально-психологічних (почуття, воля) елементів. Причому переконаннями стають знання, котрі пройшли через світ почуттів і волю людини. Звідси нагальна необхідність для творчого розвитку особистості таких дисциплін як культура й мистецтво.

Культура істотно зумовлює сенс і зміст творчої людської діяльності. Культура і мова – основоположні чинники самовідтворення духовності нації й духовності людини. Розмаїття культурних феноменів утворюють певну цілісну систему. Кожній історично конкретній формі культури властиві світоглядні універсалії. Розвиток суспільства характеризує система універсалій культури (уявлення про людину, природу і суспільство, добро і зло тощо). Взаємодія світоглядних універсалій (категорій культури) характеризує "світ людини", акумулювання й трансляцію соціокультурного досвіду, духовні морально-етичні орієнтири людської діяльності.

У філософських джерелах зазначено розробку "ідеї культури як системи формотворень людського духу" (мова, історичні способи та засоби людської діяльності, міфологія, релігія, мораль, право, наука, філософія, мистецтво) (В. Шинкарук), "культуру як актуалізацію смислового потенціалу творчої діяльності" (С. Кримський), доцільність філософського аналізу "феномена творчості" (П. Дишлевий, Л. Яценко), творчість як "проблему іманентно філософську" (Б. Новіков), діалектику творчості (Г. Батішев).

Феноменологічно активність свідомості є творчою здатністю. Як така творча діяльність невід'ємна від культури, будучи орієнтованою на духовно-інтелектуальне піднесення особистості, соціуму. Творчість, з позицій синергетики є вищою формою креативності (у її універсальному значенні), певним переходом від хаосу до порядку, "глобальною креативністю". Проте людська діяльність амбівалентна, а людський чинник подекуди зумовлює певні негативні наслідки в їхньому культурному, соціальному, етико-моральному сенсі. Особистість водночас постає і суб'єктом впливу на культуру, і об'єктом, що зазнає впливу культури.

Методологічно вагомим онтологічним упорядкуванням буття, людська здатність від-творювати світ, інтенції до культуротворчості, принципова відкритість людського буття до світу культури як незавершеної цілісності.

Культуротворчість передбачає професіоналізм діяльності (педагогічна, інженерна, економічна, технічна, дизайнерська, художня тощо), відповідні форми та методи її здійснення, здатність до інновацій (ідея – концепція – впровадження). Реалізується культуротворчість як подолання меж можливого (пізнання, діяльність), прагнення до досконалості (ідея краси), творення буття засобами культури.

Культуротворчий потенціал філософії освіти значно розгортається як комунікативна інтерсуб'єктивність, екзистенційна смисложиттєвість індивідуалізованої людської свідомості, космо – психо – логос національного світовідчуження, родово самопізнання.

Мистецтво – є спеціалізованою формою культуротворчості. У системі філософії освіти культура, мистецтво покликані гармонізувати буття людини, врівноважувати чуттєво-емоційну й раціонально-інтелектуальну сфери свідомості, розвивати творче, продуктивне мислення.

Мистецтво освоює культурно-естетичний досвід людства в художньо-образній формі. Сучасна філософія мистецтва має зважати на "онтологію" й "феноменологію художнього" (О. Габричевський).

Справжню культурну свідомість характеризує розвинений художній досвід, творче сприйняття образно-символічного. "Символ" у мистецтві – універсальна естетична категорія. За П. Флоренським, символічний образ у мистецтві є реальністю вищого рівня, ніж реальність видимого світу, мистецтво – здатність "втілювати в матерії", складова будь-якої діяльності, ікона – "естетичний феномен", "церковне мистецтво" – вищий синтез художньої діяльності (органічне поєднання архітектури, живопису, декоративно-прикладного, музично-поетичного мистецтва, хореографії священнослужителів, зорової (колір, світло) й благовонної атмосфери). На цих підставах він принципово заперечував експонування ікон в музеях, поза духовним простором Храму.

Екзистенційно насичена християнська символіка: знак *Руби* (символ Христа), образ Голгофи – інтерпретація жертвенності Христа (кіно-роман "Андрій Рубльов", режисер А. Тарковський, Росія), *Храм* (фільм-притча "Покаяння", режисер Т. Абуладзе, Грузія).

Універсальність художнього досвіду виявляють семіотика мистецтва (Ч. Пірс, Ф. де Соссюр, Ч. Морріс, Р. Якобсон, Ю. Лотман, Б. Успенський, Вяч.Вс. Іванов), універсальність діалогу, поліфонічність художнього мислення, евристична цінність "контексту" (М. Бахтін). За Ю. Лотманом, у мистецтві знаки мають іконічний, зображальний характер, "автокомунікація" – тип інформаційного процесу в культурі, орієнтація на "зворотний зв'язок".

Феномен художнього набуває нового смислу з позиції нелінійного сприйняття світу, теорії хаотичних процесів у складних імовірнісних динамічних процесах (І. Пригожин). Художній твір – складна динамічна система, якій властивий нестійкий порядок, зумовлений хаосом. Відомий так званий ефект резонансної активності творів мистецтва. Згідно з нелінійною динамікою нерівноважних диссипативних структур, достатньо слабкі енергетичні впливи у точках біфуркації здатні викликати значні зміни структури й енергетичні збурювання. Це ускладнює прогнозування впливу мистецького твору на реципієнта.

Освоєння художнього досвіду, мислення символами виявляє нові культурні смисли знакових систем. Людина набуває здатності досягнути універсальність художньої картини світу.

У просторі постнекласичної науки, естетики, мистецтва своєрідно трансформується віртуальна реальність. Втрата людиною творчої сутності, перетворює її на віртуальну маріонетку, керовану космічним надкомп'ютером (фільм "Матриця" (1999; брати Вачовські). Поняття "віртуальна реальність" причислено до паракатегорій нонкласики, імпліцитно сформованих усередині актуального художнього досвіду ХХ ст. Тут фігурують базові поняття – гра, іронія, огідне, і система паракатегорій – лабіринт, абсурд, ризома, жорстокість, тілесність, гіпертекст, хаос, симулякр (В. Бичков).

Можливості художнього пізнання значно зростають з розвитком точних наук. Простежується поширення фрактального підходу в природничих та гуманітарних науках. Наукові засади дослідження мистецтва поглиблює синергетика. Синергетичні дослідження Г. Гакена еволюціонували від фізики – до проблем мозку й психології людського сприйняття. На засадах синергетичного підходу представлено гіпотезу щодо взаємозв'язку структури художнього твору й законів функціонування мозку (І. Євін).

Новий контекст художнього бачення виявляє концепція "відкритого твору" У. Еко. Він розглянув такі явища, як "випадок, невизначене, імовірне, полівалентне, й способи, якими наука або культура певної епохи сприймають реальність". Філософське, наукове, художнє пізнання взаємодіють за принципом "доповняльності" (Н. Бор). Можна говорити про кола (еліпси) І. Кеплера і мистецтво бароко, хвильову теорію світла та імпресіонізм, теорію відносності А. Ейнштейна й експресіонізм. Дотримуючись цілісності раціонально-образного, Б. Раушенбах поєднав методику точних наук та мистецтво, що забезпечило "вирішення проблеми передавання об'ємних предметів на площині екрана", реалізацію програми космічних польотів.

Філософію вирізняє теоретичний рівень, науку – раціонально-логічний, мистецтво – емоційно-чуттєвий. Системна взаємодія відповідних засад активізує здатність людини відкривати й досягати потенційну космічність буття світу як естетично персоніфікований смисл кодів культури: Слова (Логосу), кольору, мелодії, архітектури, пластики...

Духовно-практичне освоєння світу як поліфонічний процес уможлиблює розширення художньо-креативної практики освітньо-виховної діяльності. Справа за їхньою реалізацією – органічним поєднанням навчання й художнього пізнання, збагаченням культурно-естетичного досвіду педагога, удосконаленню методики розкриття духовності суб'єктів учіння.

За сутнісних відмінностей Заходу та Сходу (філософських, політичних, економічних, соціокультурних, релігійних) саме культура, мистецтво сприяють розвитку національних освітніх систем. Світоглядно й праксеологічно прийнятні висновки П. Козловські (Німеччина), згідно з якими головними сферами культури є "наука, економіка, мистецтво".

Досвід Японії упевнено демонструє економічну доцільність художньої освіченості поколінь. Створюючи законодавче, наукове, виховне, освітнє, естетичне підґрунтя і інтелектуального розвитку нації, Японія забезпечує виробництво високоякісної продукції, цим самим стверджуючи високу конкурентність знання за сучасних ринкових реалій. Із активізацією глобалізаційних процесів постає необхідність подолання тенденцій європоцентризму, вестернізації, "західно-", "східноцентризму" та ін. Для освітньої діяльності, духовності людини загалом, світоглядно й методологічно вагомий стиль мислення.

Стиль мислення є однією з ключових проблем методології науки, філософії освіти. Світоглядно-філософський аналіз виявляє єдність стилю мислення й методологічної організації свідомості. У вітчизняних філософських джерелах розглянуто "метод як втілена раціональність" (С. Кримський), стиль мислення, культура і наукова картина світу, духовно-практичне освоєння світу, розуміння і пізнавальна діяльність суб'єкта (С. Кримський, Б. Парахонський, Л. Мікешина, І. Добронравова), творчість і стиль наукового мислення (В. Скотний).

У системі філософії освіти стиль мислення функціонує як певна концептуалізація буття, систематизація пізнавальних установок в категоріальному, методологічному, методичному сенсі. Методологія синергетики враховує тенденції міждисциплінарного синтезу, специфіку східного (принцип *дао*, не-діяння) і західного мислення, "нову раціональність" – взаємодію ціннісних смислів науки (наукова раціональність) і соціальних дій людини (раціональність колективної поведінки), вдосконалення діалогічних відносин між людьми, природою й суспільством (І. Пригожин). Методологічно значущі системність, самоорганізація, пізнання складного, нелінійності, посибілізм (можливісність) як ознаки сучасного науково-го мислення.

Найістотніші перспективи виявляє *принцип науковості*, ґрунтовна наукова діяльність освітніх закладів різних рівнів акредитації (коледж – університет) реалізовані як *наукова школа*.

Потрібний кардинальний перегляд – наближення до європейських стандартів – фінансування національної науки загалом і педагогічної зокрема. Вирішення статусно-організаційних питань належності коледжів (тут наукова діяльність радше виняток) до структури університету. Щодо співвідношення державних і приватних закладів освіти – ліцензування останніх має бути значно вимогливішим. Філософія освіти в остаточному підсумку орієнтована на людину і функціонує як системне соціокультурне явище. Через концепт людини філософія освіти виявляє зв'язок із світоглядом, наукою, культурою, мистецтвом, цінностями, їхніми трансформаціями у різних суспільствах.

Натомість повсюдне скорочення гуманітарних дисциплін, особливо художньо-естетичного циклу в системі освіти, зокрема у вищій школі, надзвичайно негативно позначається на якості освіти й духовності памолоді. Потрібно цілеспрямовано розвивати культурну свідомість учнів, студентів. В Україні за тоталіта-

ризму історично перерваною виявилась християнська традиція. Звідси поява покоління, рівень освіченості котрих у галузі сакрального мистецтва, як і мистецької класики, мав би бути значно вищий.

Гуманітарно-культуротворча стратегія філософії освіти орієнтує на світоглядно-ціннісні пріоритети людської здатності екзистенційного самовизначення як особистісного "тут-і-тепер" творення буття-у-культурі.

Однак в Україні все ще відсутнє системне впровадження філософії освіти для педагогічних, й загалом гуманітарних спеціальностей, не кажучи вже про аспірантуру, магістратуру чи питання наступності (коледж – університет – післядипломна освіта). Зазначені проблеми потребують вирішення на рівні Закону "Про вищу освіту". Це активізуватиме випереджальний розвиток вітчизняної освітньої галузі, культуротворчі педагогічні рефлексії, а головне – входження України у світовий інтелектуально-комунікативний простір.

Література

1. Філософія освіти : навч. посібн. / за заг. ред. В. Андрушенка, І. Предборської. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – С. 10-12.
2. Черепанова С.О. Філософія освіти. Світоглядно-гуманітарний вимір: людина – наука – культура – мистецтво – стиль мислення : монографія / С.О. Черепанова. – Львів : Вид-во "Світ", 2011. – 408 с.

Черепанова С.А. Мироззренчески-ценностный потенциал философии образования

Рассмотрен культуротворческий подход к философии образования, единство базисных бытийно-ценностных концептов и целеполагания – становление личности как субъекта культуры. Показано, что в онтологическом смысле философия образования конституируется как философия человека и способ бытия человека в универсуме культуры.

Ключевые слова: философия образования, человек, наука, культура, искусство, стиль мышления.

Cherepanova S.O. Worldview valuable potential of education philosophy

The article deals with worldview cultural approach to education philosophy, the unity of basic system-building concepts and aim-centered strategy – the formation of a person as the subject of culture. It runs that in ontological comprehension education philosophy is considered as philosophy of a man and his way of existence in the universum of culture.

Keywords: education philosophy, a person, science, culture, art, way of thinking.

УДК [377.44+37.036]:7.012

Доц. О.А. Швець, канд. пед. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДИЗАЙНЕРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Обґрунтовано педагогічні умови адаптації фахівця з дизайну на початковому етапі професійної діяльності, з урахуванням особливостей їх базової освіти у вищих навчальних закладах: експертиза професійної компетентності дизайнера, визначення творчих проблем дизайнерів і їх прогнозування, використання власних знань і досвіду, забезпечення ефективної консультативної допомоги, використання сучасних комп'ютерних технологій, створення спеціальних центрів з підвищення кваліфікації.

Ключові слова: комп'ютерні технології, дизайн-освіта, підвищення кваліфікації.

Удосконалення професійної підготовки фахівців є важливим напрямом теорії та методики професійної освіти. Актуальність організації підвищення кваліфікації фахівців з дизайну ґрунтується на положеннях Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національної доктрини розвитку освіти, а також Постанови Кабінету Міністрів України "Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер".

Професійна діяльність дизайнера пов'язана з мистецтвом, інженерією, естетикою, праксеологією та іншими галузями: дизайнер повинен володіти елементами знань та умінь зі суміжних спеціальностей, таких як: художник, конструктор, кресляр, архітектор, декоратор тощо, а також комп'ютерними технологіями.

Суперечності між сучасними вимогами суспільства до фахівця з дизайну та рівнем його базової та післядипломної підготовки; інноваційними процесами у сучасному дизайні та можливостями формування і розвитку професійної компетентності дизайнера в умовах післядипломної освіти; соціальними потребами високого рівня професійного творчого потенціалу дизайнера та реальними можливостями його реалізації, створюють певні проблеми в дизайн-освіті.

Аналіз психолого-педагогічної та спеціальної літератури з проблеми дослідження показує, що на сьогодні досліджено різноманітні аспекти підготовки та професійної діяльності дизайнера (О. Бойчук, В. Даниленко, Ю. Легенький, А. Чебикін, В. Глазичев, А. Іконников, М. Станкевич, В. Рунге, В. Сеньковський, С. Мигаль та ін). Проблеми післядипломної освіти та освіти дорослих розглянуто у працях роботи С.І. Зміїва, Б.А. Дьяченка, А.І. Кузьмінського, М.В. Кларіна, М.Ю. Красовицького, Т.І. Суценко, Ю.М. Кулюткіна, О.В. Онушкіна, Н.Г. Протасової, В.І. Бондаря, І.П. Жерносека, В.І. Маслова, В.В. Олійника та ін. Водночас умови творчого розвитку та адаптації дизайнерів у професійній діяльності поки що не досліджено.

Мета дослідження – обґрунтувати педагогічні умови адаптації фахівців із дизайну на початковому етапі професійної діяльності з урахуванням особливостей їх базової освіти у вищих навчальних закладах.

Унаслідок багатоплановості та різнобічності галузі дизайну, фахівці цієї галузі мають різну базову освіту, зокрема мистецьку, технічну, ергономічну тощо. Неоднозначність вимог як до дизайнерських виробів, так і до самого фахівця у галузі дизайну, зумовлює значущість творчих здібностей та можливостей дизайнера, забезпечення наявності фахівців із творчим інноваційним дизайнерським мисленням.

На сучасному етапі освіта дорослих виконує комплекс функцій, що забезпечують цілісність нового виду діяльності або якісно нового виду вже набутої: адаптивну – розуміння і сприйняття нових умов життя; інформаційну – вміння знайти, вибрати, використати, створити необхідну інформацію, підвищити власну грамотність; розвивальну, що дає змогу оволодіти новими способами діяльності. Неперервність професійної освіти "передбачає такі фактори: поєднання формальної і неформальної освіти; стимулювання навчання цінністю освіти; зацікавленість держави у використанні інтелектуальних ресурсів у соціально-економічних перетвореннях; підтримка засобами масової інформації ідеї "навчання протягом усього життя"; стимулювання роботодавцями функціональної грамотності працівника" [8, с. 93].